

Постригач Н. О.

доктор педагогічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5433-2938>

РЕАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ УПРОДОВЖ ЖИТТЯ В ЦЕНТРАХ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ТУРЕЧЧИНИ

Безперервна освіта відіграє ключову роль у розвитку людського капіталу та економічному зростанні країни через її здатність формувати інтелектуальну складову в системі елементів економіки знань, поліпшувати здобутки людей, нації та суспільства щоденно в міру набуття й втілення в життя нових знань. Вивчення наукових джерел, сучасної практики реалізації безперервної освіти та її нормативно-правового регламентування в Україні показало, що сьогодні вітчизняна система безперервної освіти є інституційно роздрібненою, не має достатніх ознак системності, характеризується відсутністю надійних механізмів стимулювання й недостатньо забезпечена фінансово [1, с. 43].

Це зумовлює актуальність дослідження зарубіжного досвіду реалізації системи безперервної освіти, зокрема в Туреччині, з позиції розширення її доступності для всіх верств населення через створення центрів безперервної освіти при університетах. Зазначимо, що останнім часом у Туреччині спостерігається зростання кількості освітніх програм у цій галузі через програму гармонізації ЄС згідно з Концепцією освіти упродовж усього життя, яка має на меті вдосконалити базову систему забезпечення освіти дорослих, а також працювати над створенням ефективнішої технічної та економічної інфраструктури. Освітні програми зосереджені насамперед на «доброму» громадянстві й особистісному розвитку, а також на працевлаштуванні та розвитку навичок для промисловості [2, с. 4].

Навчання впродовж життя в Туреччині можна поділити на два періоди: дореспубліканський і постреспубліканський. У дореспубліканський період мечеті, секти, медресе, яничарські центри, організації ахі, гільдії й палацові школи були установами освіти дорослих для навчання впродовж життя. Після утвердження Республіки в 1923 р. народні школи (Halk Mektepleri), народні будинки (Halk Evleri) та нічні класи (Gece Dersleri) стали очевидними інституціями в освіті мас (Okçabol, 2006). Ще одним важливим освітнім рухом в історії Туреччини є сільські інститути, створені з метою підготовки вчителів для роботи в селах (Okçabol, 2005). На початку функціонування нової республіки вчителі, котрі закінчили ці інститути, відігравали важливу роль у народній освіті. Забезпечення єдності національної культури, сприяння громадянській освіті та підготовка робочої сили були цілями освіти дорослих у ті часи. Освіта дорослих стала більш інституціоналізованою галуззю після 1960 р., із моменту створення Генерального директорату народної освіти (Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü), який згодом, у 1983 р., був перетворений на Головне управління з учнівства та

неформальної освіти (Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü), що несе відповідальність за галузь освіти дорослих.

Концепція навчання впродовж усього життя стала феноменом для турецького суспільства починаючи з 1980 р. (Şimşek, 2008). З 2011 р. діяльність з навчання впродовж усього життя здійснюється під дахом Генерального директорату з навчання впродовж усього життя (MEB, 2011), а проєкт, котрий реалізується під гаслом «школи оживають», відображає сучасний менталітет навчання впродовж усього життя в сучасній Туреччині. Не тільки Міністерство національної освіти, а й деякі інші установи, такі як міністерства юстиції, охорони здоров'я та оборони, займаються питаннями освіти дорослих (Okçabol, 2006; Kabahasanoglu, 2002).

У сучасній Туреччині навчання впродовж усього життя забезпечують як офіційні, так і приватні установи. Зокрема, турецькі університети у власній структурі створили центри безперервної освіти (ЦБО), що відповідальні за освіту мас і намагаються розвивати програми з урахуванням потреб окремих людей та економіки. У цьому контексті майже в кожному університеті функціонують ЦБО, що зосереджують діяльність на програмах саморозвитку, соціальної реалізації та професійної освіти. Більшість програм стосується використання комп'ютера й вивчення іноземних мов через аналіз поточних потреб суспільства (Kılıklı, 2008).

Перший ЦБО був створений у 1991 р. на базі Близькосхідного технічного університету (Middle East Technical University, METU), і кількість таких центрів зростає разом із потребою в навчанні впродовж усього життя. Є певні критерії щодо створення ЦБО, одним із яких є їх вагомий внесок у суспільство, зокрема забезпечення тісного взаємозв'язку університетів і громади, та в підсумку поліпшення якості життя людини. ЦБО мають переваги й для персоналу. Відділення й факультети університетів можуть створювати професії; залучення до забезпечення безперервної освіти дає змогу академічному персоналу налагодити тісні зв'язки із власними професіями (Thomas, 1995).

Правовим підґрунтям ЦБО (SEM) у Туреччині є Закон про вищу освіту (№ 2547–7/d). Однак слід зазначити, що є не так багато законів, нормативних актів чи політичних документів, котрі безпосередньо пов'язані з навчанням впродовж усього життя. Разом із тим є правові документи, опосередковано пов'язані з навчанням впродовж усього життя. Це Основний закон № 1739 про національну освіту, Плани розвитку, Національні освітні ради (National Education Councils) та Альтернативні національні ради освіти (Alternative National Education Councils) (Duman, 2005) [3, с. 1758–1759].

Цільовою групою для реалізації освітньої діяльності ЦБО є переважно особи з певним браком освіти, працівники без формальних кваліфікацій, працівники-іммігранти та сільські працівники, які емігрували до міст [2, с. 7]. Програми, що підтримуються ЦБО, об'єднані у три основні категорії. Загалом найпопулярнішими програмами навчання впродовж усього життя є курси саморозвитку, особливо музичні курси, курси професійного розвитку та професійного навчання. Програми професійного розвитку переважно реалізуються на запит компаній чи організацій для своїх співробітників. Пошук

різних типів професійного розвитку та професійних програм можливий у будь-який час. Немає суттєвої різниці між статтями для відвідування таких програм: і чоловіки, і жінки відвідують курси відповідно до своїх інтересів [3, с. 1761].

ЦБО здебільшого організують діяльність для суспільства у сферах, які набули значення для вдосконалення особистості, задля кар'єри, вдосконалення професійних знань і кваліфікацій, набуття нових навичок та забезпечення потреб індивідуального розвитку. Такі центри створені в університетах за принципом забезпечення безперервної освіти, доступної для всіх, із метою забезпечення навчання впродовж усього життя. ЦБО впроваджують більш гнучкі програми порівняно з тими, які реалізуються в інших ЗВО. Вони мають власні вебсторінки та створені при державних і народних університетах Туреччини. Загальна кількість таких центрів становить 43, з них 34 у державних і 9 у приватних університетах.

ЦБО мають дуже схожі засадничі принципи й організаційні структури та функціонують під управлінням ректорату конкретного університету під такими назвами, як «центр безперервної освіти» (continuing education center), «центр дослідження та застосування безперервної освіти» (continuing education research and application center), «центр навчання впродовж усього життя» (lifelong learning center), «центр досліджень та застосування підприємництва» (entrepreneurship research and application center), «центр інформатики безперервної освіти» (continuing education center of informatics) і «центр безперервної освіти та розвитку програм» (continuing education and program development center). З одного боку, наявність різних назв ЦБО викликає в певних людей проблеми зі сприйняттям, а з другого – додає центрам оригінальності.

До більшості адміністративних структур ЦБО входять директор, рада директорів і консультативна рада. Наявність останньої робить ці центри демократичнішими в управлінні, що дає їм змогу пропонувати різні види освітніх програм на благо суспільства. Оскільки потреби в освіті людей різноманітні, визначення змісту освітніх програм для всіх верств суспільства потребує врахування різних точок зору. Турецькі вчені з'ясували, що більшість ЦБО не згадують у своїх нормативних актах безпосередньо термін «навчання впродовж усього життя», і його відсутність є істотним недоліком [3, с. 1761; 4, с. 138–139].

Таким чином, забезпечення ЦБО тісного взаємозв'язку університетів і громади; демократичність управління, а саме: визначення освітніх програм для усіх верств суспільства з урахуванням різних точок зору для з'ясування освітніх потреб, дотримання принципу безперервної освіти для кожного, забезпечення гнучкості освітніх програм, реалізація програм професійного розвитку на запит компаній чи організацій для їхніх співробітників тощо, є перспективними напрямками розвитку безперервної освіти в Туреччині.

Список використаних джерел

1. *Кашуба О. М.* Зарубіжний досвід реалізації системи безперервної освіти та перспективи його впровадження в Україні. *Інвестиції: практика та досвід.* 2011. № 10. С. 43–48.

2. European Association for the education on adults: Country Report on Adult Education in Turkey. Helsinki, 2011. 9 p. URL: https://eaea.org/wp-content/uploads/2018/01/turkey_country-report-on-adult-education-in-turkey.pdf.

3. Akçay R. C., Yıldırım R. Evaluating the continuing education centers in terms of lifelong learning. 5th World Conference on Educational Sciences – WCES 2013. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2014. No. 116. P. 1756-1762.

4. Arslan Mehmet Metin. Structure and Functions of the Continuing Education Centers at Turkish Universities. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2008. No. 9 (3). Art. 12. P. 138-148.